

อีเก้อ

ผลจากการศึกษาค้นคว้าของนักมานุษยวิทยาช่วยให้เราได้ว่าทราบว่า ชนชาวเผ่าอีเก้อที่อาศัยอยู่ตามดอยสูงทางภาคเหนือของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ แต่เดิมมีถิ่นฐานและอาณาจักรที่เป็นอิสระแก่ตนเอง ในบริเวณต้นแม่น้ำ “ไห้ฮั่วฮุย” หรือแม่น้ำดอกท้อ

ต่อมาได้ถูกชนชาติอื่นรุกรานจึงต้องถอยร่นลงมาทางใต้ เข้าสู่บริเวณแถบภูเขาสูงมณฑลยูนนาน แคว้นสิบสองปันนา และมณฑลกว๋างเจาของจีน จนกระทั่งประเทศจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของประเทศเป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ชนเผ่าอีเก้อและชนกลุ่มน้อยอีกหลายเผ่าจึงได้อพยพลงมาทางใต้อีกโดยกระจายกันเข้ามาอยู่ตามดอยสูงในแคว้นเชียงตุงของพม่า และในแคว้นหัวโขง แคว้นพงสาลีของลาว ตลอดจนบริเวณดอยสูง ทางตอนเหนือสุดของประเทศไทย เช่น เชียงราย เป็นต้น

เนื่องจากชนเผ่าอีเก้อมีถิ่นฐานอยู่ตามภูเขาและยอดดอยจึงถูกเรียกว่า ชาวเขา แต่สำหรับพวกเขาจะเรียกตนเองว่า “อาฮา” (AKHA) คนไทยและพม่านิยมเรียกว่า อีเก้อ หรือ ข่าก้อ ส่วนลาวและชนชาติอินโดจีนตอนเหนือจะเรียกพวกเขาว่า “โก๊ะ” แต่คนจีนเรียกว่า โวนี้ หรือ ฮานี ซึ่งหมายถึงพวกที่พูดภาษาโลโล ในมณฑลยูนนานทางตอนใต้ของจีนด้วย

หมอสอนศาสนาชาวอเมริกันผู้หนึ่งชื่อพอล ดับบลิว. เลวิส เคยใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่กับชาวเขาเผ่าอีเก้อหรืออาฮา ในพม่ามานานหลายปี โดยได้จดบันทึกรายงานและสันนิษฐานถึงการอพยพของชนเผ่าอีเก้อจากจีนเข้าสู่พม่าลาว และไทยว่า บางทีอาจจะนานกว่าหนึ่งร้อยปีมาแล้ว และนับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2490 เรื่อยมา พบว่าชาวอีเก้อได้อพยพเข้ามาสู่พม่าและประเทศไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากในระยะหลัง พวกเขาถูกชาวจีนฮ่อรบกวนจนไม่มีที่ทำมาหากิน จึงจำเป็นต้องอพยพโยกย้ายหาที่ทำกินใหม่เรื่อยมา กระทั่งเข้าสู่บริเวณสันเขาแนวเขตติดต่อชายแดนระหว่างไทยกับพม่าด้านอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อันมีความอุดมสมบูรณ์และปลอดภัย พวกเขาจึงยึดเอาเป็นที่ทำมาหากินเรื่อยมาจนบัดนี้

จากหนังสือ “กลุ่มชาติพันธุ์ในผืนแผ่นดินใหญ่แห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ได้กล่าวถึงชนเผ่าอีเก้อซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยหลายกลุ่ม เช่น ปูลี ยีเซะ, นาดี, มาเว, อาเซอ, ยีเยาะ เป็นต้น โดยเชื่อว่าแต่ละกลุ่มล้วนมีเชื้อสายมาจากพี่น้องซึ่งมีกำเนิดมาจากการแตกกันแต่ไม่ปรากฏบิดา และต่อมาที่ต้องเหล่านี้อีกได้แยกย้ายกันไปทำมาหากินและสร้างเผ่าพันธุ์อีเก้อ สืบมาจนถึงปัจจุบัน

เนื่องจากไม่มีหลักฐานแน่นอนว่าอีเก้อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อใด ข้อมูลต่าง ๆ จึงมาจากคำบอกเล่าจากผู้อาวุโสของชนเผ่าอีเก้อเท่านั้น ซึ่งอ้างว่าครั้งแรกได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยเมื่อปีพุทธศักราช 2458 จุดแรกที่เข้ามาคือ บริเวณดอยตุง เขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผู้นำการอพยพรุ่นแรก คือ แสนอุ่นเรือน และแสนพรหมผู้เป็นน้อง ซึ่งได้แยกออกไปตั้งหมู่บ้านที่ผาหมื่นบนดอยตุง ส่วนแสนใจผู้เป็นหลานที่แยกไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านแสนใจเขตอำเภอแม่จัน เป็นต้น

ชนเผ่าอีเก้อกลุ่มแรกที่เข้ามาในประเทศไทยเรียกตัวเองว่า “อุโล้อักฮา” หรืออีเก้อไทย ซึ่งมีลักษณะเด่นคือผู้หญิงจะสวมหมวกทรงสูงประดับขนไก่และขนชะนีย้อมสีสวยงามเอาไว้บนศีรษะด้วย โดยอีเก้อกลุ่มนี้ได้มาตั้งถิ่นฐานบนภูเขาบริเวณใกล้บ้านสามแยก ทางไปดอยแม่สลอง

หลังจากนั้นไม่นานก็ได้มีชนเผ่าอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกตัวเองว่ากลุ่ม “โลเมอ์ก้า” หรืออี้อ้อมมา ได้อพยพเข้ามาในเขตแดนไทยอีกโดยทางสันเขาตอยตุงและเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านที่บ้านผาหมี บนดอยตุงก่อนที่จะกระจัดกระจายไปสู่บริเวณตำบลปายาง ตำบลปาดิง เขตอำเภอแม่จัน และที่อื่นๆ อีกหลายแห่งของสันดอยนี้ ลักษณะเด่นของอี้อ้อมกลุ่มนี้ ผู้หญิงจะสวมหมวกชนิดหัวกลมด้านหลังเป็นแผงสั้นๆ หมวกชนิดนี้ทำด้วยเงินแท้ที่มีมูลค่านับหมื่นบาททีเดียว คนพื้นเมืองมักจะเรียกพวกเขาว่า “อี้อ้อมหัวเรดาร์” แต่อีกพวกหนึ่งผู้หญิงจะสวมหมวกที่ประดับด้วยโลหะดีเป็นลูกกลมๆ ร้อยให้เป็นสายไว้บนศีรษะ

อี้อ้อมพวกกลุ่มนี้เมื่อเข้ามาอยู่แล้วก็มักจะทำการตัดต้นไม้ ถางป่า ทำไร่ ปลูกข้าว อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะป่าที่เป็นต้นน้ำ ลำธาร เช่นหัวน้ำแม่สลอง หัวน้ำแม่จันหลวง และหัวน้ำแม่จันน้อย เป็นต้น จนทำให้ดอยกลายเป็นภูเขาหัวโล้นอยู่ทั่วไป

เมื่อดินขาดความอุดมสมบูรณ์ลง พวกเขาก็จะอพยพไปแสวงหาที่ทำกินใหม่เรื่อยไป ส่วนอี้อ้อมกลุ่มที่สามซึ่งอพยพเข้ามาสู่แผ่นดินไทยเมื่อไม่นานมานี้เป็นกลุ่มอี้อ้อมจีน หรือ “อาย้อ้อก้า” ในกลุ่มนี้มีจำนวนไม่มากนัก พวกเขาได้อพยพเข้ามาอยู่ในเขตบ้านปางสา คือที่บ้านโป่งป่าแขมประมาณ 60-70 หลังคาเรือน อี้อ้อมจีนมักจะไม่ค่อยแต่งชุดประจำเผ่า แต่นิยมสวมใส่เสื้อผ้าแบบคนพื้นเมืองมากกว่า

อาย้อ้อก้า หรืออี้อ้อมจีน จะทำมาหากินด้วยการถางป่า ทำไร่เลื่อนลอยไปเรื่อยจนป่าบนภูเขาโล่งเตียนกลายเป็นเขาหัวโล้นไปในที่สุด เช่นเดียวกับอี้อ้อมพวกนี้นั่นเอง

ชนเผ่าอี้อ้อมมักมีความคุ้นเคยอยู่กับชาวเขาเผ่าลีซอและมุเซอมากกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ดังนั้นคำว่าอาข่า หรืออ้อก้าที่ชาวมุเซอเรียกนั้นน่าจะมีความหมายว่า “ผู้ที่อยู่บนภูเขาสูง” ซึ่งหากเราจะเรียกพวกเขาว่าชาวอาข่าหรืออ้อก้าก็น่าจะมีความภูมิใจมากกว่าเรียกพวกเขาว่าอี้อ้อม นั่นเอง

ปัจจุบันชาวเขาเผ่าอี้อ้อมมีกระจายอยู่ตามดอยสูงทางภาคเหนือของประเทศไทยประมาณ 20,000 - 30,000 คน.